

Sprawa C-59/19

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

29 stycznia 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Bundesgerichtshof (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

11 grudnia 2018 r.

Strona powodowa:

Wikingerhof GmbH & Co. KG

Strona pozwana:

Booking.com BV

BUNDESGERICHTSHOF

POSTANOWIENIE

[...]

z dnia

11 grudnia 2018 r.

w sprawie

Wikingerhof GmbH & Co. KG, [...] Kropp

- Strona powodowa i skarżąca w postępowaniu rewizyjnym -

[...]

przeciwko

Booking.com BV, [...] Amsterdam (Królestwo Niderlandów)

- Strona pozwana i strona przeciwna w postępowaniu rewizyjnym -

[...] **[Or. 2]**.

Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) (izba antymonopolowa) w dniu 11 grudnia 2018 [...]

postanowił:

- I. Postępowanie zostaje zawieszono.
- II. Do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej kieruje się, na podstawie art. 267 TFUE, następujące pytanie w celu dokonania wykładni prawa Unii Europejskiej:

Czy art. 7 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. L 351, s. 1) należy interpretować w ten sposób, że jurysdykcja w sprawach dotyczących czynów niedozwolonych obejmuje również powództwo o zaniechanie określonego zachowania, jeżeli kwestionowane zachowanie znajduje oparcie w umowie, ale strona powodowa podnosi, że treść postanowień umownych jest wynikiem nadużycia przez stronę pozwaną pozycji dominującej? **[Or. 3]**

Uzasadnienie:

- 1 A. Strona powodowa prowadzi hotel w Schleswig-Holstein (Szlezwiku-Holsztynie). Strona pozwana, która ma siedzibę w Królestwie Niderlandów, prowadzi platformę rezerwacji hotelowych.
- 2 W marcu 2009 r. strona powodowa podpisała otrzymany od pozwanej formularz umowy, w którym wskazano m.in.:

„Ogólne warunki umowne

Hotel oświadcza, że otrzymał od Booking.com kopię wersji 0208 Ogólnych warunków umownych (...). [Warunki te] są dostępne online na stronie Booking.com (...). Hotel potwierdza, że przeczytał i zrozumiał te warunki i wyraża na nie zgodę. Warunki stanowią integralną część niniejszej umowy (...)

- 3 Ogólne warunki umowne przewidują m.in., że strona pozwana udostępnia hotelowi określany jako „ekstranet” system internetowy, za pomocą którego możliwe jest aktualizowanie informacji o hotelu i pobieranie danych dotyczących rezerwacji. [Warunki] zawierają również postanowienie, zgodnie z którym wszelkie spory wynikające z umowy, za wyjątkiem sporów dotyczących płatności i rachunków, będą rozpatrywane przez sądy właściwe w Amsterdamie.

- 4 Następnie strona pozwana wielokrotnie modyfikowała swoje Ogólne warunki umowne, wgląd do których umożliwił ekstranet. Powódka na piśmie sprzeciwiła się związaniu kolejną wersją Ogólnych warunków umownych, o których strona pozwana poinformowała swoich partnerów umownych w wiadomości e-mail z dnia 25 czerwca 2015 r.
- 5 Strona powodowa jest zdania, że z powodu silnej pozycji strony pozwanej na rynku usług pośrednictwa dla hoteli poprzez portale rezerwacji hotelowych, mniejsze przedsiębiorstwa hotelowe, takie jak powódka, są zmuszone do zawierania umów z [Or. 4] pozwaną. W sposobie zachowania strony pozwanej przy pośredniczeniu w rezerwacji hoteli strona powodowa upatruje niezgodnej z zasadami współżycia społecznego praktyki antykonkurencyjnej.
- 6 Strona powodowa wniosła o nakazanie stronie pozwanej, pod rygorem bliżej opisanych ustawowych środków porządkowych, by pozwana zaniechała:
 - oznaczania na platformie rezerwacji hotelowych ceny [pobytu w] hotelu wskazanej przez stronę powodową jako obniżoną lub promocyjną bez uprzedniej zgody strony powodowej;
 - całkowitego lub częściowego utajniania przed stroną powodową danych kontaktowych przekazanych za pośrednictwem platformy rezerwacji hotelowych przez partnerów umownych strony powodowej, jak również wymagania od strony powodowej, żeby kontaktowała się ze znalezionymi dla niej partnerami umownymi wyłącznie poprzez udostępnianą przez stronę pozwaną funkcję kontaktu;
 - uzależniania pozycjonowania hotelu na liście wyników wyszukiwania od udzielenia prowizji przenoszącej 15%.
- 7 Strona powodowa podnosi, że opisane zachowania znajdują wprawdzie oparcie w stosowanych przez stronę pozwaną Ogólnych warunkach umownych, ale strona powodowa zaakceptowała te warunki wyłącznie wobec dominującej pozycji strony pozwanej.
- 8 Strona pozwana zakwestionowała m.in. właściwość miejscową i międzynarodową Landgericht (sądu krajowego) w Kilonii, do którego wniesiono pozew. Landgericht odrzucił pozew, ponieważ uznał się niewłaściwym miejscowo i międzynarodowo [do rozpoznania sprawy]. Apelacja strony powodowej nie przyniosła zmiany rozstrzygnięcia. Na to orzeczenie strona powodowa wniosła skargę rewizyjną, która została dopuszczona przez Bundesgerichtshof. [Or. 5]
- 9 B. Powodzenie rewizji zależy od wykładni art. 7 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. L 351, s. 1, zwanym dalej „rozporządzeniem nr 1215/2012”). Przed rozstrzygnięciem o środku odwoławczym należy zatem zawiesić postępowanie i na podstawie art. 267 akapit pierwszy lit. b) oraz akapit

trzeci TFUE zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem prejudycjalnym.

- 10 I. W uzasadnieniu postanowienia sąd odwoławczy wskazał przede wszystkim, co następuje:
- 11 Sąd, do którego wniesiono pozew, nie jest właściwy miejscowo ani międzynarodowo. Właściwość nie jest uzasadniona miejscem spełnienia świadczenia (art. 7 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/12), nie znajduje również oparcia w przepisach dotyczących czynów niedozwolonych (art. 7 pkt 2 rozporządzenia nr 1215/12). Nie ma tu zatem znaczenia, czy strony zawarły skuteczną umowę prorogacyjną.
- 12 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazana jest zawężająca wykładnia art. 7 pkt 2 rozporządzenia nr 1215/12. Przepis ten powinien znajdować zastosowanie wyłącznie do powództw, które mają za przedmiot odpowiedzialność pozwanego za szkodę i które nie mają związku z umową. Nie wystarczy w tym zakresie wystąpienie okoliczności, że między stronami w ogóle istnieje jakikolwiek stosunek umowny. Związek z umową występuje jednak wtedy, gdy zarzucane zachowanie potraktować można jako uchybienie zobowiązaniom umownym w kształcie możliwym do określenia przy uwzględnieniu przedmiotu umowy. Tak jest z kolei, co do zasady, w przypadku, gdy w celu wykazania zgodnego lub, przeciwnie, niezgodnego z prawem charakteru zarzucanego zachowania niezbędna okazuje się wykładnia umowy. Wtedy należy przyjąć, że zgłoszone w pozwie roszczenia nie mają charakteru deliktowego [Or. 6] w rozumieniu art. 7 pkt 2 rozporządzenia nr 1215/12. Powództwo ma na celu zmianę treści umowy oraz sposobu zachowania strony pozwanej. Spory między stronami mają swój początek w stosunkach umownych. Przedmiotem sporu nie jest zatem jakieś zupełnie niezwiązane z umową zachowanie strony pozwanej naruszające konkurencję. Prawa i obowiązki strony pozwanej ustalić należy na podstawie umowy. Gdyby nie uprzednie zawarcie umowy między stronami, nie pojawiłyby się zagadnienia poruszone w związku z żądaniem strony powodowej o zaniechanie. Do takich wniosków prowadzi również ocena na podstawie prawa antymonopolowego. Przedmiotem niniejszego sporu nie są wprawdzie roszczenia z umowy, tym przedmiotem jest jednak umowa, ponieważ chodzi o to, czy [umowa] w całości lub w części obowiązuje.
- 13 II. Rewizja zostanie uwzględniona, jeżeli Landgericht w Kilonii, do którego wniesiono pozew, jest miejscowo i międzynarodowo właściwy. Dlatego też decydujące znaczenie ma kwestia, czy sąd odwoławczy słusznie przyjął brak właściwości Landgericht na podstawie art. 7 pkt 2 rozporządzenia nr 1215/12.
- 14 1. Sąd odwoławczy nie rozstrzygnął zagadnienia, czy sąd, do którego wniesiono pozew, nie jest właściwy już z tego powodu, że strony zawarły skuteczną umowę prorogacyjną. Takiemu pogładowi należy jednak zaprzeczyć.

- 15 Klauzula prorogacyjna przewidziana była w używanych przez stronę pozwaną Ogólnych warunkach umownych. Landgericht ustalił w tym zakresie, że nie zostały spełnione przesłanki z art. 25 ust. 1 zdanie trzecie lit. a) oraz art. 25 ust. 2 rozporządzenia nr 1215/12, ponieważ Ogólne warunki umowne nie zostały udostępnione elektronicznie w sposób umożliwiający ich trwały zapis. Te ustalenia nie budzą zastrzeżeń w postępowaniu rewizyjnym. **[Or. 7]**
- 16 Bundesgerichtshof nie podziela poglądu Landgericht, że umowa prorogacyjna zawarta została w formie odpowiadającej powstałemu między stronami zwyczajowi w rozumieniu art. 25 ust. 1 zdanie trzecie lit. b) rozporządzenia nr 1215/12. W tym zakresie nie występują żadne pytania wymagające wyjaśnienia z perspektywy prawa Unii Europejskiej. Zwyczaje w rozumieniu tego przepisu mogą zastąpić jedynie wymaganą formę pisemną, a nie porozumienie między stronami [...]. Landgericht ustalił w tym zakresie jedynie, że po zawarciu umowy wielokrotnie dochodziło do zmian Ogólnych warunków umownych. Nie ustalono natomiast, czy zmiany te wprowadzane były do ekstranetu i jak reagowała na nie strona powodowa, w szczególności czy wyraziła zgodę na taką formę przekazywania informacji. Wręcz przeciwnie, sąd odwoławczy wskazał, że między stronami było sporne, czy strona powodowa miała wiedzę o kolejnych zmianach Ogólnych warunków umownych.
- 17 2. Ocena sądu odwoławczego, iż sąd, do którego wniesiono pozew, nie jest właściwy na podstawie art. 7 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 1215/12, nie jest kwestionowana w rewizji. Również ta kwestia nie budzi zastrzeżeń w postępowaniu rewizyjnym.
- 18 3. W rewizji zarzucono, że sąd odwoławczy niesłusznie zakwestionował wynikającą z art. 7 pkt 2 rozporządzenia 1215/12 właściwość sądu w sprawach dotyczących czynów niedozwolonych. Dopiero wtedy można byłoby uznać roszczenie za umowne, gdyby żądanie pozwu opierałoby się co najmniej na dobrowolnie przyjętym zobowiązaniu, a takiego brakuje w postępowaniu głównym. W oparciu o powyższe postawiono w sentencji [niniejszego postanowienia] pytanie o wykładnię prawa Unii Europejskiej. **[Or. 8]**
- 19 a) Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjęcie właściwości na podstawie art. 7 pkt 2 rozporządzenia nr 1215/12 nie jest uzależnione wyłącznie od tego, czy przedmiotowe powództwo ma charakter deliktowy zgodnie z prawem krajowym [danego] państwa członkowskiego. Również w przypadku takiego powództwa właściwość z art. 7 pkt 2 rozporządzenia nr 1215/12 nie znajduje zastosowania, jeżeli powództwo dotyczy umowy w rozumieniu art. 7 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 1215/12. Pojęcie umowy odnosi się z kolei do zobowiązań dobrowolnie zaciągniętych przez jedną osobę względem drugiej (wyrok z dnia 17 września 2002 r., Tacconi, C-334/00, ECLI:EU:C:2002:499, pkt 23; wyrok z dnia 20 stycznia 2005 r., Engler, C-27/02, ECLI:EU:C:2005:33 pkt 50 i nast.).

- 20 Pojęcia „spraw dotyczących umowy” w rozumieniu art. 7 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 1215/12 i „spraw dotyczących czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego” w rozumieniu art. 7 pkt 2 rozporządzenia nr 1215/12 należy interpretować w sposób autonomiczny i z uwzględnieniem przede wszystkim systematyki i celu tego rozporządzenia, aby zapewnić jego jednolite stosowanie we wszystkich państwach członkowskich (wyrok z dnia 27 września 1988 r., Kalfelis, 189/87, ECLI:EU:C:1988:459, pkt 15 i nast.; wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., ÖFAB, C-147/12, ECLI:EU:C:2013:490, pkt 27). Zgodnie z powyższym, w przypadku powództwa, którym dochodzi się odszkodowania wynikającego z prawa cywilnego, zbadać należy, czy zgłoszone roszczenia, niezależnie od ich kwalifikacji w prawie krajowym, mają charakter umowny (wyrok z dnia 13 marca 2014 r., Brogsitter, C-548/12, ECLI:EU:C:2014:148, pkt 21; wyrok z dnia 10 września 2015 r., Holtermann Ferho Exploitation, C-47/14, ECLI:EU:C:2015:574, pkt 70 i nast.; wyrok z dnia 14 lipca 2016 r., Granarolo, C-196/15, ECLI:EU:C:2016:559, pkt 20 i nast.). Powyższe znajduje odpowiednie zastosowanie do prewencyjnych powództw o zaniechanie (wyrok z dnia 1 października 2002 r., Henkel, ECLI:EU:C:2002:555; wyrok z dnia 5 lutego 2004 r., DFDS Torline, C-18/02, ECLI:EU:C:2004:74, pkt 27). **[Or. 9]**
- 21 Sama tylko okoliczność, że jedna z umawiających się stron występuje z powództwem dotyczącym odpowiedzialności cywilnej przeciwko drugiej stronie, nie jest wprawdzie wystarczająca do uznania, że powództwo to ma charakter umowny. Nawet jednak jeżeli dane powództwo ma zgodnie z prawem krajowym charakter deliktowy, to dotyczy umowy w rozumieniu art. 7 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 1215/12, w sytuacji gdy zarzucane zachowanie można uznać za uchybienie zobowiązaniom umownym w kształcie możliwym do określenia przy uwzględnieniu przedmiotu umowy. Tak jest z kolei, co do zasady, w przypadku, gdy w celu wykazania zgodnego lub – przeciwnie – niezgodnego z prawem charakteru zachowania zarzucanego przez powoda pozwanemu niezbędna okazuje się wykładnia umowy wiążącej pozwanego z powodem (wyrok z dnia 13 marca 2014 r., Brogsitter, C-548/12, ECLI:EU:C:2014:148, pkt 23 i nast.).
- 22 b) W postępowaniu głównym strony pozostają w sporze co do tego, czy strona pozwana ma w stosunku do strony powodowej pozycję dominującą i nadużywa jej naruszając przepisy prawa antymonopolowego. Strona powodowa podnosi w związku z tym, że strona pozwana określa ceny strony powodowej jako obniżone lub promocyjne mimo braku skutecznej podstawy umownej do takiego postępowania. W przypadku dwóch pozostałych zachowań, zaniechania których strona powodowa domaga się w pozwie, występuje wprawdzie podstawa prawna w postaci Ogólnych warunków umownych. Strona powodowa zawarła jednak umowę uwzględniającą rzeczony warunki wyłącznie dlatego, że nie miała innego wyboru z powodu dominującej pozycji strony pozwanej na rynku.
- 23 c) Jako punkt wyjścia wskazać należy, że nie ma wątpliwości co do tego, iż dochodzone roszczenia wynikają z czynu niedozwolonego w rozumieniu art. 7 pkt 2 rozporządzenia nr 1215/12, jeżeli przedmiotem powództwa są roszczenia

o odszkodowanie lub zaniechanie oparte na twierdzeniu, że kwestionowane zachowanie kwalifikować należy jako nadużycie pozycji dominującej w [Or. 10] rozumieniu art. 102 TFUE lub odpowiedniego przepisu krajowego prawa antymonopolowego (wyrok z dnia 5 lipca 2018 r., Lithuanian Airlines, C-27/17, ECLI:EU:C:2018:533, pkt 51 i nast.). Takie nadużycie może polegać w szczególności na tym, że przedsiębiorstwo korzystające z pozycji dominującej uzależnia zawarcie umów od przyjęcia niesłusznym warunków transakcji (art. 102 akapit drugi lit. a) TFUE [...]).

- 24 W przeciwieństwie do sądu odwoławczego, sąd odsyłający przychylił się do poglądu, że odmienna ocena nie jest prawidłowa także przy przyjęciu, że na dzień wniesienia pozwu strona powodowa pozostawała w stosunkach umownych ze stroną pozwaną, która – zdaniem strony powodowej – ma pozycję dominującą na rynku, wobec czego uwzględnienia wymaga, że kwestionowane zachowanie wprawdzie znajduje oparcie w postanowieniach umownych, ale strona powodowa podważa te postanowienia jako niesłuszne i podnosi, że związała się nimi nie dobrowolnie, a z uwagi na pozycję dominującą strony pozwanej. Również w takim przypadku spory prawne między stronami nie koncentrują się bowiem na wykładni umowy, a raczej kwestii, czy żądanie przyjęcia określonych postanowień umownych lub powołanie się na nie przez – rzekomo – posiadające pozycję dominującą przedsiębiorstwo może być kwalifikowane jako nadużycie sprzeczne z przepisami prawa antymonopolowego [Or. 11]

[...]

DOKUMENT PRZESYŁANY